

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Izzó tüzek.*

Megszűnt a vész. Elcsendesültek
A hitviták izgalmai,
A vértanúk, a hitőrültek,
A máglyák felkent papjai —
A lobogó szent gyűlölet,
Mely égre néz . . . de öl . . . s ölet:
Pihennek mind békén, tusátlan,
Csilagtalán sötét világban.

Pihennek mindl Nem kérdve s bánva:
Ki — milyen hitese mének élt?
Egy Isten, *egy* nap tűzvilága
Sugárzótt rajtuk szertesztét.
Egy éj örök köde borul
Rájuk, hol sirjuk domborul,
Hirdetve idők s embereknek:
*Előttem *egy*, — hithű s eretnek.

Nevem *Mulandóság* a földön,
A port viszem és kavarom,
Könyörtelen mind romba döntöm
A fűszált s sziklát egy napon.
De *Halhatatlanság* vagyok,
Ha tettél jót, szépet, nagyot,
Ha Klio lapján hirnevednek
Áldást, dicsőséget jegyeztek.

* Szerző felolvasta a Budapesti Dávid Ferencz Egyletben.

Hajh, mert sokan . . . sokan valának,
— Bár ajkukon méz és kenet —
Kik egykoron a félvilágnak
Felmart testén tort ütlenek!
Kiknek lefoglalt hit, nevek:
Isten, Megváltó — Szeretet.
Mig lelkek mélyén harczok üszke,
Borítani mindent lángba . . . tűzbe.

Megszűnt a vész. Nem füstölögnek
Ma már a mogyák üszkei.
De zúg . . . morajja kél a földnek:
»Élek! harczom megküzdeni «
S hol égre tört előbb a láng,
Vész, pusztulás, halál gyanánt:
Ott a föld méhe most dübörgön,
Izzó tűzként forr, hogy kitörjön.

Világok nyernek fényt a naptól,
Nytott könyv az égboltozat.
Fény, élet kél a gondolatból,
Ezzmék vívják nagy harczukat.
Viz, lég, hullám s villám felett,
Harczolnak bár az elemek —
Urrá lett az ember hatalma,
Csodák diadalát aratva.

De mig ég s föld csodái nyilván
Isten fenségét hirdetik:
A gyarló ész a fényt nem birván,
Siketvakon tévelyeg itt.
Hol a *tudás* lát, hisz, remél —
A *vak*, vakondok éltet él.
A sorskerékbe kap mégis merészen,
Hogy az idők folyása visszatérjen.

Félszóra tér a sas, a kánya,
A tigrisnek van otthona.
S ember, ki *Istenét szolgálja*,
Nem ismer itt *hazát* soha!*

* Ime, a franciaországi kongregációk (szerzetesek) készebbek voltak hazájukból a világ bármely részébe inkább kivándorolni — magukkal vivén több mint három ezer millió vagyont — semhogy hazájuk törvényeinek magukat alá vessék.

Botorul megtagadni kész
Mindent, a mit a szív, az ész,
Örök, édes törvényül oltott
Emberbe, hogy legyen *itt* boldog.

És jöttek az idők teljében
Bölcs Megváltók, nagy szellemek,
Kiknek szívében volt az éden,
S nem ajkukon a szeretet.
Fény és áldás volt életük,
De örök sorsuk mindenütt —
Mindenkoron, — maró eczet, meg
Bürok, börtön, vérpad s kereszt lett.

S foly a harcz még ma is. Örökkön!
Ádáz tusa jó s rosز között.
Minden kis porszemet a földön,
Oh mennyi köny s vér öntözött!
Tavasz ha jön: virága fáj . . .
Dermedt, zord még mindig a táj.
S hol a nap egy kis fényt melenget.
Virág tövén kigyók sziszegnek.

Minden nagy *Eszme*, szent *Hitelvünk*.
Egy-egy égő vértanuság.
Ott van a mi *Dávid Ferenczünk*,
Ott *Déva* vára, Golgotánk.
A haló port rég sir fedi,
De mi *halhatlan*, isteni:
Kitört abból, mint üstökös lobogva —
Bevilágítva késő századokba!

Ne csüggedjünk! A tavaszfényben
Lesz dal, virág, illat, remény.
Kell, hogy az éden vissza térjen,
Uj napfénynyel a *hit* egén.
Pihenjetez csak vértanúk . . . !
Sirotok lesz majd az az *út*,
Melyen kigyúl az *Élet*, az *Igazság* . . .
A *béke* . . . *szeretet* . . . a *Hitszabadság!*

Murányi Sándor.

Thelogiai oktatásunk.

Midőn a magyar állam a budapesti egyetem mellett a kolozsvárit 1872-ben felállította, nemcsak azt mutatta meg, hogy az alkotmányos élet néhány éve erőlhöz juttatta, hanem és főleg azt is, hogy a felsőbb oktatást olyan állami érdeknek tekinti, amelyért bármennyi áldozat sem sok. Igaz ugyan, hogy az államnak szüksége van bírakra, tisztviselőkre és orvosokra, ha kormányozni s egyszersmind virágoztatni akarja az országot és népet, de egy felsőbb tanintézetet sem az állam sem a nemzet nem tekint műhelynek, a hol eszközket, butorzatot vagy ruházatot készítenek. Az egyetemnek van olyan felsőbbrendű eszmei célja is, a tudás, műveltség és ismeret bővítése, mely mellett az a feladata, hogy az ifjakat facultálja valamely szakszerű foglalkozásra, nem változtatja meg a főcélát.

Az egyháznak, mint szerves egésznek életérdeke kívánja, hogy ügyei vezetésére jól készült emberei legyenek. Ezért gondoskodik, ha egyébről nem is, legalalább papnevelő intézetről. A papnevelő intézet munkakörét az egyház érdeke nézőpontjából nem volna szükséges nagyra terjeszteni. Lám a görög keleti egyház, hogy csak ezt említsük, négy gymn. osztályt végzett és a papi teendőibe bevezetett ifjakat alkalmasan tud használni, s talán — saját céljaira — jobb sikerrel, mintha magasrendű tudományos műveltségük volna.

Az unitárius egyház sohasem elégedett meg papjai alsórendű vagy középszerű készütségével. Nagy tudománykört nem ölelhetett föl papnevelő intézetében, de arra szívesen áldozott, hogy legalább a főhelyekre olyan papokat állítson, a kik a külföldi akadémiákon bővített ismeretekkel rendelkeztek.

A multból ítélve, azoban, az unitárius egyház a papneveléssel csak a kezdet kezdetéig juthatott el. Köztudásu dolog az oka. A jó akaratot sem a vezetőségtől, sem a közönségtől nem lehet megtagadni, sőt az is joggal elmondható, hogy az unitárius papság minding megtudta állani helyét a többiek között.

De ez nem elég, itt megállani nem szabad. Tovább kell haladni, még pedig lehetőleg gyors léptekkel, mert az idő szárnyon jár, nem áll, nem vár.

Az első szükséges dolog, hogy az unitárius egyház köztudatába fészkelje be magát az a gondolat, hogy a papnevelő intézet fűntartása és virágoztatása legfőbb érdeke. Az ellemi iskolákat átvette s következetesen mind át fogja venni az állam. A gymnasiumba benyújtotta segítő és ellenőriző kezét az állam. A középiskoláink czimében első helyen az állam szó van benne s csak azután a felekezeti jelző (államilag segélyezett kolozsvári uni-

tárius gymnasium). Nem szólunk a helyzet ellen. A szükség is, meg állampolgári fölfogásunk is így kívánta. De ezzel a változhatlan helyzettel le kell számolnunk. Ebből tiszta képet kell állítanunk magunk elébe, a mely a valót szemből is, de hátfelülről is mutassa meg.

Az egyház érdeke az, hogy hitelvei a hívek összességében általánosan uralkodó tudatosságra jussanak. Mert nemcsak a népnek, hanem a művelt embernek is éppen olyan szüksége van vallásra, mint levegőre.

Az unitárius vallás elvei a polgárt soha és semmi körülmények között nem hozzák összeütközésbe másnemű kötelességeivel, hanem arra növelik, hogy munkás ember, hűséges tisztviselő, áldozatkész hazafi és kitartó családfő legyen.

A társadalom erkölce és vallásos hite, kétségenkívül, főmértékben függ a papságtól. A papság tagjai szétvannak oszolva a nép közé. Őket nem köti az iskola fala. sem a hivatal, nekik az evangélium hirdetése meg van engedve uton, útfélen. Őket nem korlátozza semmi, hacsak nem buzgóságuk, ügyszeretetük, tudásuk és munkára kész akaratuk hiánya.

Ilyen páratlanul nagy és magasrendű feladathoz megfelelő előkészület kell. Valamint az egyetem soha sem lehet befejezetten teljes és tökéletes, úgy nem lehet papnevelő intézet, mert önmagából nő ki, önmagának teremti a szükség érzetét.

E sorok közé rejtett gondolataink teljes kifejtéséhez nagyon sok időre és megfelelő alkalomra volna szükségünk, de reméljük, ez alól fölment az a köztudat és közérzet, a mely a papi állást megteremti, föntartja és a papok személyében néha egészen a tulzásig válogat.

E helyett szólunk a Papnevelő Intézet előtt jelenben álló feladatokról.

Első föladat a tanítói személyzet szaporítása. A theológiának is ma már nagyon sok ága van, melyek mind önálló művelést követelnek s tehát külön emberek e várnak.

A theologia tudományos érdeke azt követeli, hogy a sémi és rokon nyelvek és irodalmuk előadásával foglalkozzék egy specialista. A biblia két része két magyarázót kíván, kik közül az egyik héber, másik a hellen nyelvben kellene hogy specialista legyen.

A vallásos eszmék, egyházjog és egyházszervezet történelme; a hittani és ethikai elvek rendszere; a társadalomtudomány és a gyakorlati papság sokoldalú tárgyai, minél több szakférfiu kezében vannak, annál jobb eredményt várhatunk.

Nem lepne meg, ha sokak arczán mosolyt látnék, midőn a héber meg hellén nyelvet emlegetem; midőn a falusi pap tudomá-

nyos készütségéről álmadozok, midőn a papi dolgozó szoba falai mellé fölállítva terjedelmes könyvtárt keresek. A gunymosoly lehet lehangoló, de a dolog érdemében nem bizonyít semmit, legfőnnebb azt, hogy az unitárius papot csak egy közönséges predikátornak nézik, a ki 3—4 predikációs könyvből betanul egy-egy beszédet, s azzal bevégezte főszerepét, mert a többi oly kicsiség, hogy azért nem kell tanulni.

Az ilyen fölfogásnak csak az idő lesz orvosa egykor, valaha a messzi jövőben. Ezek a sorok azokhoz szólnak, a kik az unitárius lelkészt világitó toronynak tekintik, olyannak, a mely állandóan árasztja fényét, szórja sugarait, s nem kérdezi, van-e csónak a part mentén, jár-e hajó a tengeren. Még azzal sem törődik, hogy idegen területre hat-e sugára?

A magyar unitárius papi karnak olyan kitünően képzett és minden tekintetben kiváló egyénekből kellene állania, a kikben mindenikben valamely jellemző vonás tündökölné.

Nem szólok a most működő egyénekről. Megvagyok győződve, hogy számuk arányához viszonyítva, bármely tekintetben kiállják a versenőt. De nekünk többet kell követelnünk a rendes mértéknél minden emberünktől, mivel kevesen vagyunk

Az unitárius vallás nagy missiója nagy kötelességet ró szószólóira. Ők pionierok, ők zászlóvivők s ha kell, reformatorok is.

De ne követeljünk semmi rendkívülit. Elégedjünk meg vele, ha papi körét betölti híven és egészen. Akkor is rendkívüli az unitárius pap szerepe, mivel a kartársak csekély száma, az egykázkszék nagy részének az idegen elemek közé ékeltsége mind oly körülmények, a melyek nehezebbé teszik feladatait a másokénál.

Talán fölösleges is tovább folytatnunk indokolásunkat. Kimondhatjuk már, hogy azt az intézetet, a mely az unitárius egyházakat ellátja lelkipásztorokkal, nem szabad többé utolsó helyen részesíteni, vagy nem is részesíteni figyelemben. Nem szabad tovább megengedni, hogy fölszerelésében, a tanári személyzetben, a mostohaság hidegsége dermesszen. Véget kell vetni e sokat hallott kicsinylésnek s a legújabban hangos panaszként hallzó némely vádnak.

Különösen három irányban van szükség áldozatokig menő gondoskodásra.

Legelső a tanári létszám emelése. Mély szomorúsággal látjuk, hogy ez az égető kérdés ridegen levétetett a napirendről fedezet hiánya miatt. Hiszen az egyház közpénztára eddig egyetlen tanárt sem kellett, hogy egészen fizessen, mivel a külföldi kegyes adakozók, a Richmond és Channing tanári székek jövedelmét főrészs-

Egy szomszédbeli birtokostársammal sokat tervelünk, gondolkozunk, elmélkedünk szabad időnkben, de bizony, mint a Székely-kongresszus, csak a bajok felsorolásával végezzük be-
sédeinket akárhányszor.

Egy párszor, a t. Szerkesztő úr szives engedelmével, bátor voltam becses lapját igénybe venni, hogy csekély nézeteimet elmondjam a Székely kérdésre nézve. Ez alkalommal nem annyira az én nézeteimre, hanem azon nagybecsű tanulmányra vagyok bátor felhívni a t. olvasó gyelmét, mely a székelyeknek Romániába való kivándorlását tárgyalja a „*Budapesti Szemle*“ 1902. évi folyama 306., 307. és 308. számaiban. E tanulmány írója *Hegedüs Lóránt*. S minthogy az említett becses folyóiratot olvasni nem mindenki teheti az U. K. olvasói közül, magam is csak kölcsön kapom a megyei városból; bátor vagyok némely főbb pontjait kivonatosan közölni a következőkben:

„A kivándorlást csak a kibujdosásra taszító okok begyógyításásával lehet megszüntetni. Minden más módszer csak kuruzslás vagy önámítgatás.

„A Székelyföldön kell földhöz juttatni a székelyt. A hol lehet, tehát a sürgős párczellázásra szavazok, mely *kellő felügyelet mellett* a székelyeket juttassa birtokhoz.

„Második csoportját a teendőknél azok az ügyek adják, melyeket a vasút kérdésébe szoktak összefűzni.

„Harmadik nagy problémáját a székely actionak a hitel reformja adja.

„Igy végig jártuk a reformoknak mind három terét. Az a hitem, hogy ha e három gazdasági tengelyt bátor és biztos kézzel beleállítjuk a székelység laza szervezetébe, akkor lesz talán egy kis berregés, nyikorgás is hallható, de maga a gép meg fog fordulni és vissza fogja sodorni, maga használja fel azt a drága ember-szövetet, mit eddig Romániának bocsátott prédára.

„Igenis azt vallom, hogy ily erős reformok és kitarító segítség nélkül a székely-actiót megindítani nem lehet. Foltozgatással nem megyünk semmire. Ám ha valaki azt kérdezné tőlem, hogy a sok indítvánnyal megvan-e teremtve a székelység biztos boldogulása, azt kell rá felelnem becsületesen, hogy: azt nem hiszem. Azt kell rá felelnem, hogy sem a földművelésben nem emelkedhetünk, sem iparos osztályt nem teremthetünk, sem jó hitel-anyag nem alakulhat, ha a székelység megmarad a testi és ethikai degenerációban. Mert abban van. Régen lehetett az, mikor a székelynek „két esze“ volt, s bár maga is különleges lénynek tartja magát, ez már maga is aberratio. Falusi asszony népe Romániából ledérséget hozott; férfija között ott ül az alcoholismus, hátgerince sorvad. A „nagyobb paraszt“

ben biztosították. Nem lehetünk olyan szegények, hogy az idő követelő szava előtt tétlenek maradjunk tovább. Mi reméljük, hogy a zsinati E. Főtanács végleges érdemi határozatot hoz egy rendes tanár beállítása érdekében.

Egyelőre bár ennyit?

Ezzel együtt megoldásra vár a hittanhallgatók segélyezési ügye. A lelkészi állások létszáma minden évre követel négy új lelkészt, tehát 16 hittanhallgató ellátását biztosítani kell! Ebben a tekintetben jogosan számíthat egyházunk is megfelelő államszegélyre.

Nem csekélyebb jelentőségű a szép új tanintézetnek a tanügyi célokra szükséges teljes felszerelése. Különösen szép és becses könyvtárunkban a theologiai irodalom gyűjteménye az utóbbi 30 évről, tehát épen a mióta a legnagyobb haladás történt, csaknem teljesen nélkülözi az alapvető és irányjelző szakműveket. Ezekről gondolkozzunk és tegyünk. Boros György.

Székely dolgok.

Tisztelt Szerkesztő úr!

A nagy hazafias buzgalommal rendezett Székelykongresszus után, melyet a résztvevők becsületos jó szándékkal rendeztek, vajjon hogy áll a Székelység ügye? Eppen úgy, mint azelőtt! Sok életrevaló eszme, gondolat, javaslat hangzott ott el, de ezek megtestesítéséhez hiányozván a nervus rerum gerendarum, bizony csak pium desideriumnak maradtak még eddig. Annak is fognak maradni mindaddig, a míg valahol a tőke megmozdul s nem személyes nyereséget illető spekulációval, de azzal az elhatározással jő a Székelyföldre, hogy itt a székelyfaj megerősítésére, megtartására dolgozzék, hogy nemzeti üzletet csináljon.

A nagy ünnepélyek, bankettek, hatalmas szónoklatok, látványos fel- s levonulások, inkább csak egyesek hiúságának ki-elégítésére valók, de vajmi kevés sullyal birnak ott, a hol a romlást kell megállítani s az elzülléstől kell megmenteni a székely népet.

Távol legyen, hogy tán kicsinyeljem az említett felbuzdulásokat. Oh nem! De ha az általok rendezett alkalmak errefelé irányítják a főbkek, a tőkével rendelkezők figyelmét s nemcsak szóval, de anyagi erejükkel is támogatják a székely-actiot, akkor kalapot emelek a munkába állók előtt.

Mi, a Székelyföldön élők, csekély vagyonnal rendelkezünk arra, hogy olyan gazdasági üzletet, bérendezkedést tehessünk, a mely által e népet, magunkat megmentünk az eleséstől, megtartsuk a magyar nemzetnek javára, a magyarság erősítésére.

gyerekes furfangjában és alattamosságában (melyen talán még a török s tatár elnyomás látszik) merült el s megrozsdásodott kicsinyességében csak egy társa van, a kis iparos. A gazdasági szervezetnek középrészei körül a bérlő osztály majdnem teljesen hiányzik; a középbirtokos — a mi megvan — adósságok pilléreirein reszket. *Sehol annyi közigazgatási csodabogarat nem látni, mint a Székelyföldön, mely intelligentiájának javarésztét elajándékozta. Megyéinek értelmisége oly képet mutat, mint a kiszáradó tófenék.*

„Mind e vészes bajokon csak maga a székelység segíthet. Mind az, a mit külső beavatkozással akartak elérni e téren, csak a függőséget, a „mindent felülről várást“ erősítette. Sőt azt is mondhatom, hogy a székelységnek magának kell először elismernie saját bajait s önmagában kell megtalálni azt az erőforrást, mely nélkül megújulás nincs és nem is lehet. Ehez a munkához szükség van minden székelyre s csakis ő rájuk; bár mindannyian tudnák ezt!

„A kivándorlás fészkeiben fokozatosan és tervszerűen meg kellene adni a jogi egyenlőséget (nem kényszerít érték) annak, hogy a kötött birtokok felszabaduljanak, hogy a paraszt ott földet szerezhessen.

„Állami és társadalmi berendezkedésünknek terhe azért oly nyomasztó s azért taszítja el emlékeinket idegenbe a sok „rovatal és huzavona“ (mint a székely mondja az adókról), mert egyfelől adóterhünk sem arányosan elosztva, sem rendezve nincs; másfelől pedig hyper-kulturában tetszelgő némely állami igényeinket nagy ür választja el helyes szolgáltatási képességünktől.

„A kik e két nagy bajnak eltüntetésén dolgoznak, azok fogják a kivándorlást megszüntetni.“

Ezt a keveset izelítőnl közlém; a ki teheti, olvassa el az egészszet. Nem árt többek véleményének a tudása.

Egy öreg székely.

Servet Mihály emléke.

F. évi okt. 27-én lesz Servet halálának 350-ik évfordulója. Ez alkalomból a Svájcziai az ő emlékére egy emlékoszlopot szándékoznak emelni éppen vértanuságának helyén, annak kitüntetésére, hogy a protestáns egyházak elítélnék mindenemü türelmetlenséget és üldözést. Az eszme nem új, de közelebbről két hittanár Chantre, genfi és Doumerque, montaubani tanárok, az előbbi a szabadelvű, utóbbi az orthodox pártból, megújították ezt az eszmét. A terv a frankziaországi és svajczi

református egyházaknál nagy visszhangra talált s remélik, hogy e terv megvalósítására a hollandi, skocziai és amerikai rokon-
érmü egyházak is segélyt nyujtanak.

A felirat is meg van állitva a Servetnek emelendő emlékoszlopra a következőleg:

FILS
RESPECTUEUX ET RECONNAISSANTS
DE CALVIN
NOTRE GRAND REFORMATEUR
MAIS CONDAMNANS UNE ERREUR
QUI FUT CELLE DE SON SIELE
ET FERMEMENT ATTACHES A LA LIBERTE
DE CONSCIENCE
SELIN LES ORAIS PRINCIPES
DE LA REFORMATION ET DE L'EVANGILE
NOUS CURNO ELEVE
CE MONUMENT EXPIATOIRE
LE 27. OCTOBERE 1903.

—
LE 27. OCTOBERE 1553.
MOURUT SUR LA BUCHER, A CHAMPEL
MICHEL SERVET
DE VILLENEUVE-D'ARRAGON
NÉ LE 29. SEPTEMBER 1511.

Magyarul: Kálvinnak, a mi nagy reformátorunknak, tisztelő és hálás fiai, de kárhoytatva az ő százada által elkövetett hibát és szigoruan ragaszkodva a reformáció és az evangelium igaz elvei szerinti lelkiismeret-szabadsághoz, emeltük ezt a kiengesztelő emlékoszlopot október 27-én 1903

—
Villeneuve-d'Arragoni Servét Mihály meghalt a máglyán október 27-én 1553-ban; született szeptember 29 én 1511-ben.

Vélemény az őszi urvacsora idejéről.

Részemről osztom, helyeslem azt a felfogást, hogy az őszi hálaünnep a mi gyakorlatunk szerint nincs a maga idején megtartva és pedig azért, mert ez időtájban a tavaszi vetések nagy része még nincs betakarítva. Így hálaünnepünk nem felel meg sem tulajdonképeni elnevezésének, sem céljának. Igaz ugyan, hogy mi mindennap hálát adhatunk Istennek, sőt kell is, hogy adjunk minden időben, mert a ki egy évre akarna imádkozni, úgy járna, mint a ki egész évre akarna jóllakni. De mennyivel teljesebb lenne ez őszi hálaünnep, ha mezei munkánk bevégeződve volna és ha ekkor egyuttal együttesen a jövőre is elkérhetnők Isten áldását a már elhintett magvakra; ha arató és magvető imája: a hála és kérés egyesülne.

Ez ünnepet az isten iránti hálás érzelem teremtette meg, az alkalmosság füzte Szent Mihály napjához s ha lehet, miért ne tennők még alkalmosságosabbá? Más időpontra való kitűzése nem ütközik semmi fontosabb kérdésbe; gyakorlat teremtette meg, a szokás hatalma köti e naphoz.

Mikor tartjuk az őszi hála ünnepet?

Nem tartom helyesnek, hogy az őszi urvacsora idejét a Dávid Ferencz emlékéhez kössük, mert ez ismét zavart idézhetne elé egy más vallásu ember előtt, ép mint Szent-Mihály napja s így a második tévedés nagyobb lenne az elsőnél.

Ünnepeink kevés számmal vannak. Ne vonjuk össze. Az ünnepek által keltjük fel leginkább és tartjuk fenn az emlékezést és kegyeletet. A rendkívüliségekre nekünk még ma is szükségünk van. Tartassék a mostani időpontnál később, pld. nov. hó 1-ső vasárnapján. Így teljesen megmenekülünk a félreértésektől s tudunk áldozni Dávid Ferencz emlékének is.

Kelemen György lelkész.

Egy asztalos-műhely Názáretben.

A kis Názáret városban jelenleg három kis asztalos lakik. Műhelyök szorosan egymás mellett van. Egy műhely nagyon kicsiny, legfennebb 6 méter széles. A szoba földjén nincsen semmi padló, a falak csak úgy vannak összetákolva, a fedél lapos. A szobának nincsen ablaka, tehát világosságot csak az ajtón kap, ezért az asztalos a küszöbön vagy az utcán dolgozik. A földre ülnek, a lábokat szorosan összeteszik s a gyalulni vagy tisztítani szánt fát lábokkal szoritják meg. A szilfa ágát meghajtják s többet egymás mellé illesztvén, szekér helyett használják apró holmik vitelére. A járom négy darab fa, melyet

az állat fejére alkalmaznak. A használt szerszámok nagyon egyszerűek. A gyalupad két darab keményfa, melyet a szoba földjén egymás mellé helyeznek.

A Jézus is bizonytal ilyen mőhelyben dolgozott.

Hitbuzgóság munkája a Maroskörben 1902-ben

Szentgericzen: Kuti Ábel és neje Iszlai Károlina szószéktakarót 80 k., Gál Ferencz és neje Gál Zsuzsánna urasztali abroszt és teritőt 80 k., Id. Iszlai János a cziinterem bejáró nagy kapuját 142 k., 17 f., Jakab József és neje minden ünnepe urvacsorai kenyeret 5 k., Űrmösi Kálmán, Gál Gáborné, Rákosi Vilma egy-egy, Simó József két ünnepe urvacsorai bort 8 k.

Szentháromságon: Péterfi Zsigmond nyug. vasuti igazgató urasztali fedeles kelyhet 108 k., Szénási Ferenczné, Cseh Mária Désról urasztali teritőt 12 k., özv. Nagy Lázárné Ádám Teréz urasztali teritőt 7 k., özv. Bereczki Zsuzsánna templomszentelési czélra 30 k., Pap Sándor és neje Cseh Juliánna urasztali tálczát 14 k., A hivek adakozásából szószéktakarót és urasztali abroszt 48 k., A hivek adakozása templomépítésre 320 k., Egyeseknek a templomépítésnél teljesített közmunkája 600 k.

Ny.-Szentlászlón Zsigmond Titus alapítványa templomjavításra 200 k., K. Nagy István és neje Br. P. Horváth Laura minden ünnepe urvacsorai kenyeret és bort 9 k., Tóth Berta konfirmáló növendék urasztali teritőt 2 k., Konfirmáló növendékek urasztali teritőt 8 k., Szabó Ferenczné urvacsorai kenyér hordozásra asztalkendőt 2 k.

Nyomáton: Sófalvi Sándorné Siklódi Rákhel szószéktakarót 10 k., Pető Józsefné minden ünnepe urvacsorai kenyeret 4 k.

Ny.-Gálfalván: Fekete Dániel, Zsigmond Mihály (kenyeret is) és Gál Elek egy-egy alkalomra urvacsorai bort 7 k., A hiveknek a tanitói lak építésénél teljesített közmunkája 264 k.

Ny.-Szentmárton Csikfalván: Szabó Sándorné minden ünnepe urvacsorai kenyeret 6 k., A hivek közmunkája a cziinterem kölépcsője elszállításakor. 12 k.

Fobbágyfalván: Kocsis Lajos és neje Boér Véra szószéktakarót 8 k., 48 f., ugyan ök iskolai fali olvasó táblákat 4 k.

Vadadban: Máné György három, özv. id. Incze Lajosné egy ünnepe urvacsorai kenyeret és bort 8 k.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Évzáró ünnepély.** Az unitárius kollégium évzáró ünnepélye június 26-án tartatott. Balázs András megható imát mondott. Fekete Gábor kir. táblai elnök, isk. f. ü. gondnok tartalmas, szép beszéddel nyitotta meg. Dr. Gál Kelemen igazgató áttekintő gondos jelentést tett az évről, mely mindenekben kielégítő volt. Végül Ferencz József püspök ur atyai szeretettel vett búcsút a tanulóktól, a kik haza mennek szülőikhez pihenni, hogy újabb erővel térhessenek vissza ismét.

— **A Paget Olivér alapítványból.** az angol nyelvben pályázat után tanusított kitűnő sikerük jutalmául az I-ső díjat 200 kor nyerte dr. György János papnöv., a II dik díjat 100 kor. Varga Béla VII, o., a III-dik díjat 50 kor. Kiss Sándor I. éves papnöv.

— **Alapvizsgálatot** tettek az unitárius papnevelő intézetben: Dr. György János jeles, Kovács István, Kovács Lajos jó, Veress György elégséges eredménnyel.

— **A Papnevelő intézet értesítője** a kollégiumi értesítőben és külön füzetben is megjelent. Ebből tájékozást szerezhetnek, a kik a papi pályára készülés iránt érdeklődnek. A papnövendékek az új kollégium I. emeletén külön dolgozó, háló, olvasó és tantermekkel vannak ellátva. Részesülnek több, kevesebb segélyben. Tandíjat senki sem fizet, az internatusi díj is el van engedve, ellenben konviktusi (élelmezési) segélyben részesülnek. Előnyben részesülnek azok, a kik már rendes tagjai az intézetnek és jól vizsgáztak, s azok, a kiknek jó vagy jeles érettségi bizonyítványuk van. A hallgatók a dékán felügyelete alatt egy népes családéhoz hasonló életet élnek. A barátságot, szeretetet ápolják, a szorgalmat és munkássági kedvet egymás között éleszteni igyekeznek. A pályát keresők ez idő szerint nehezen találnak kedvezőbb jövőt és szebb pályát, mint a papi pálya.

— **Pálffy Ferencz** polgárdii lelkészt a főt. püspök úr kinevezte Lókodba lelkésznek. Pálffy hat évet szolgált a Balaton mellett Nagy és terhes munka volt, mert a papi teendőik mellett iskolát is kellett fönntartania. Volt a tanító is, de megmutatatta, hogy helyét megtudja állani bármilyen nehéz körülmények között. Minthogy egyedüli vezére és pásztor volt az egész Dunántúlnak, gyakran nagy távolságra el kellett mennie szolgálattételre. Sok kedves emléket hoz magával, mert egy-egy temetési vagy esketési beszédével nagy feltűnést, számos elismerést vívott ki olyan idegenek részéről, a kik tőle hallották a legelső unitárius szót. Új egyházában kisebb téren fog működni, de reméljük, nem kisebb sikerrel.

— **Kovács Imre** recsenyédi lelkészt a főt. püspök kinevezte kislolymosi lelkésszé, miután a hívek megválasztották. Kovács övéi közé fog menni, szülőfalujába. Ugy látszik rá nem talál a Luk. IV. 24. Kivánjuk, hogy mindig úgy legyen!

— **Szováton,** június 28-án köszöntött be Antónia Mihály ifju lelkész. A beiktatói tisztet Nagy Lajos kolozsdoboka körüli esperes teljesítette. Az ifju lelkész beköszöntő imája és beszéde kellemesen hatott a jelenvolt nagyszámu közönségre. Antónia mérsékelt hévvel, de nemes érzéssel szónokolt. Gondolata áttekintő és mélyen járó, de szeréncsesen tud alkalmazkodni a falusi közönséghez. Kolozsvárról és a vidékről sokan voltak jelen és mindnyájan azzal a meggyőződéssel távoztak, hogy Antónia dicsőséget fog szerezni az unitárius vallás evangéliumának. Kolozsvárról az espersen kívül Kovács János, lapunk szerkesztője, Péterfi Dénes, Pálfi Márton, Márkos Albert tanárok, Kovács Kálmán, Kovács Lajos voltak jelen. Gotthárd Zsigmond körüli gondnok ebéddel ünnepelte meg a szép alkalmat. Deési Ferencz úr délután látta szívesen házánál a vendégeket.

— **Új papok.** Sok év óta nem volt oly jó aratás az unitárius Papnevelő Intézetben, mint az idén. Hat derék papnövendék állott szakvizsgálatra és mindenikök igen szép sikerrel vizsgázott: Antonya Mihály, Gál Miklós, Katona Ferencz, Sándor Gergely, Ürmösi József, Balázs András Reméljük, hogy mindenikből jó pap lesz, de hisszük, hogy mindenik ki fog válni a maga munkakörében. Írói, szónoki, adminisztratori tehetség mutatkozik bennük, s miután a szorgalomban és jó erkölcsben is mindig kiváltak, reményünk jogosult A főt. püspök ur már kinevezte Antonya Mihályt Alsó-Felső Szovátra, Gál Miklóst Datkra, Katona Ferenczet Martonosba, Sándor Gergelyt Magyar-Sárosra. Ürmösi Józsefet Polgárdiba, Balázs Andrást Hódmezővásárhelyre. Gratulálunk nekik és kívánunk sikert!

— **Évzáró ünnepélyt** tartott június 13-án az unitárius kollégium mellett levő elemi iskola. Első kísérlete volt ebben a nemben és szépen sikerült. Egy pár ügyes kis fiu jól szavalt, egy csomó gyermek megtanult egy kis szindarabot és azt élénken, okosan eljátszodták, majd énekeltek. Elismerés illeti a buzgó tanítókat Nagy József és Régeni Aron urakat.

— **Barabás Ábel,** Barabás Sándor verespataki volt kántortanítóknak kiváló tehetségű fia a tudori szigorlatot június 13-án a Ferencz-József Tud. Egyetemen kitüntetéssel letette és fölavattatott. Tudori értekezését Vas Gerebenről írta. A mű egy derék kötet melyet az Athaeneum könyvnyomda részv. társaság adott ki. A szaktanárok bírálata szerint az ifju író egészen önálló felfogással írta meg Vas Gerebent oly annyira, hogy a magyar irodalomban is számottevő munka lesz. Most van sajtó alatt Barabásnak egy Goethe tanulmánya Lipcsében, hol egy jeles kiadó vállalta el a mű kiadását. Barabás az unitárius egyház támogatásával huzamos időt töltött Németországban, mialatt bevégezte Goethéjét Weimarban, a Goethe városában, hol többször tartott felolvasásokat új művéből. Meg kell említnünk, hogy Byron Kainját szinpadra alkalmazta és a budapesti nemzeti színház az őszön előfoga adni. Az ifju jeles író és kritikus június 21-én a magyar és németnyelvűből kitüntetéssel kiállotta a szakvizsgálatot. Reméljük, rövid idő alatt tanári testületünk tagjai között fogjuk üdvözölni.

— **Egy székely ember** jó szolgálatot kapott egyik gazdag plébánia jószágán. Egyszer csudálkozva látja, hogy kérése nélkül megjavították fizetését s még más kedvezményt is adtak. Családos, szegény ember volt, szorgalmasan dolgozott, megköszönte a jutalmat. Nem sok idő tölt el, mialatt egy másik ember, a ki szintén a plébános embereihez tartozott, kezd barátkozni székelyünkkel. No Gergely, hát mit szólsz te az ilyen derék paphoz? — A' már igaz tekéntetős ur! — Hát nem gondolnád, hogy jó volna, ha hozzánk állanál, kérdi a tek. ur. — Hogy érti, tek. ur, kérdi a székely. — Hát hiszen tudod te, me't hát csak ugy, a hogy társad csinált. — No most immár értöm, hogy az ur azt akarná, hogy én átájjak. Hát nem tudja, hogy én nem olyan vallásu vagyok, hanem tisztá, tökéletes unitárius, má' pedig az a vallását nem adja e világon sömmiért. — Gondold meg Gergely, a mig nem késő, hiszen gyermekeid is vannak. — Éppen az a baj tekéntetős ur, hogy az embernek gyermeke is van s annak a lelkit nem adhatja el a világon sömmiért. Tudom Istenem, hogy én el nem adom sem a gyermekeimét, sem a magamét. Azt megmutatom. — Megis mutatta, mert a következő hónapban már otthagya a plébániát. „Szorgalmas ember megél a jég hátán is!“

— **Névváltoztatás.** Lassel Gyula főiskolánk tornatanára László ra változtatta nevét.

— **A „Kriza-Önképökör“ évzáró diszgyűlése.** Páratlanul sikerült ünnepélynek voltak tanui a gimnázium tornatermének oszlopai jun. 7-én. A nagy terem alig bírta befogadni az elegáns néző közönséget. Kettős

ünnepélyt ült az ifjuság, egyiken évi munkásságának eredményével számolt, a másikon Rákóczi dicső emléke iránt róttá le kegyeletét. Amazon Rozenfeld Aladár zongora-virtuoz, továbbá Kriza Ilonka, Megyeri Zsófia k. a-ok és Rozenfeld A. meg Iszlai Géza négykézre játszott zongorajátéka gyönyörködtette és ragadta tapsviharra a közönséget. Markózy Béla pedig Abrányi E. Krakéler és az Orr czimű kitűnően előadott monologokkal mulattatta; emezt feledhetlenné Gelei József önképzőköri titkár Rákócziról tartott szárnyaló szónoklata és Abrudbányai Ede Kun Bélának „Hozzátok vissza Rákóczi hamvait“ czimű költeményének szavalata tette. Veres Gábor elnök számolt el az évi munkásságról és osztotta ki a kör pályadíjait. Jutalmat nyert Veress Gábor VIII. o. magyarirodalmi és természettani (2 arany), Rozenfeld Aladár VIII. o. bölcséleti és történelmi (2 arany), Bock Alfréd VIII. o. mennyiségtani (1 arany), Gelei József VIII. o. természetrajzi pályázata (1 arany). — A közönség mély erkölcsi táplálékkal távozott a két óra hosszú ünnepélyről.

— **Miért nem jár a templomba?** Az éber és hűséges lelkipásztor jól tudja, melyik híve hol szokott ülni a templomban. Jól tudja, hogy ha 3—4-szer is elmarad, akkor bizonyosan beteg vagy testileg vagy lelkileg. Mint jó lelki orvos fölkeresi hívét s jézusi szelidséggel megismeri az elmaradás okát, baját s meg is gyógyítja betegét az evangelium olajával, a ki azután hálaadást fog bemutatni Istenének a templomban.

— **Keresztúri gymnasiumunk tanulói,** Dr. Szolga Ferencz, Csiki István, Csép Gyula tanárok vezetése alatt, nem annyira ki-, mint telrándulást rendeztek Budapestre, a pünköst utáni napokban. Utközben benéztek Kolozsvárra s itt kollegiumunk vendégei voltak. Az ifjak között egy néhány jól kifejlett nagy diák volt, de a többi is (összesen 30) egészséges, erős gyerekek, a kiket lelki gyönyörűséggel láttunk körünkben. A fiukon látszott némi bágyadtság, de azért nagyon élvezték a látottakat, s itt levő barátaikat. Innen Budapestre utaztak, hol elmerengve furdódözött szemök szőke Dunánk tükrében.

— **A gyűjtő és adakozó kedv,** elismerés érte a hívek buzgóságának, oly szépen nő, hogy egyszerre sok helyen foly gyűjtés A szerkesztőségünkhez érkező köszönetnyilvánításokat szívesen fogadjuk, s ha azt, inkább időhöz kötött közlemények miatt azonnal nem közölhetjük, türelmet kérünk míg sor kerül rájuk.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid Ferencz Egyletnek a vargyasi zsinaton közgyűlése lesz. Szíveskedjenek a fiók-egyletek évi jelentéseiket és számadásaikat július 15-éig beküldeni a titkárhoz.

Az egylet pénztárába f. é. május hó 26-ától jun. 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Dósa Aladárné Szász-Régen 903-ra, Szigethi Miklós Kolozsvár 902-re. Éjszaki Károly, Kanyaró Ferencz 901—902-re, Dr. Veress Lajos Kolozsvár 902-re, özv. Kanyaró Ferenczné Torda 901—902-re, Székely Andor Pásztó 903-ra, Faragó Sámuel Léva 900—903-ra, Frank-Kis István, Dr. Boros Györgyné, Molnár Sándor, Dr. Lehman Róbertné, Kovács Gézáné, Dr. Engel Gáborné, Orbán Sándor, Timár Ödön, Fekete Gyula, Mikó Imre, Mikó Imréné, Pákey Lajos, Fangh Erzsébet, Müller Gyula, Orbók Ferencz, Éjszaki Károly, Gyulay Árpád, Hatházi Sándor, Abrudbányai Béláné, Boér Gergely, Kenessey Béla, Arkossy Lajos, özv. Koronka Antalné, Kőváry László, Mina János, Vécsei Sámuel, Farkas Vilmos Kolozsvár 903-ra, Gothárd Sádor A.-Szovát 901—905-re.

Előfizetői díjat fizettek: Balázs Ferencz, Buzogány Gyula Kolozsvár 902-re, Dr. Geley József B.-Hunyad 902—903-ra, Szénási Istvánné Deés, Gyami András, V. Nagy Gergely, Unitárius Egyházi Hivatal Fűzesgyarmat, Bleha Jánosné, Dr. Weiss Miksa Kolozsvár, Orbók Lajos Héjasfalva 903-ra

A maroskőri fiók-egylet pénztárába fizettek: Boór Jenő Ikland 903-ra, Lázár Ferencz 902—903-ra, Szabó Lajos Szabéd 99—901-re, Deák Gergely Sóvárad 902—93-ra, Péterfi Albert, Kelemen Kálmán Ny.-Szereda 903-ra, Nagy Sámuel Buzaháza 99—903-ra Sárosi József Rava 902-re, Sófalfi Gergely Ny.-Szereda, Herszényi Bálintné, Kárászek Árpád, id. Biás Istvánné, Csongvai Lajos, Schuller József, Kelemen Albert, Kelemen Albertné M.-Vásárhely 903-ra, Cseh Sándor Nyomat 897-re.

Kolozsvár, 1903. június hó 23-án.

Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Szerkesztői izenetek. I. A. k. a. Köszönet a 2-ik számért kegyednek is s mindazoknak, a kik kérésünket meghallgatták. Még kellene több is. A háziiparhoz hozzászólást várjuk Szivesen veszünk egyebet is, sőt óhajtanók, hogy onnan aelső vidékekről gyakrabban halljunk női hangot — I. J. N-d. Nagy köszönet az apostoli éberségért. Mi csak úgy állhatunk meg, ha mindenki apostolnak tekinti magát s a tévelygőt jó utba tereli, az ingadozót hitében megerősíti. Olyan csekély fáradság kell, s mindjárt látszik az eredmény. Elindítottuk a lapot — G. K. Fgyt. Örvendünk a 3 új tagnak. Ott ugyancsak épületes, szép dolgok folynak lsten dicsőségére. A kis lap elment már. — Sz. L. Sz-d. Az ilyeneknek szivesen küldjük ingyen, de jó mindeniket buzdítani arra, hogy valami csekély összeget koronként küldjenek be az egyletnek

— **Unitárius női imakönyv.** Szivemet hozzád emelem. Irta Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőrkötés 6 kor. Szép bársony kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot.

Édes otthon. Irta Garnet f. Boros Gy. Ára 1 kor. A házas élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyennek kell lenni a ház tájékának, meg a csendes, boldog házas életnek. Magyar Hirlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve.

Tizenkét cikk az unitarismusról a mai unitárius fölfogást ismerteti a legjelesebb írók tollából. Ára 60 fillér.

A fejedelem és papja költői elbeszélés János Zsigmondról és Dávid Ferenczről. Irta Tarcsafalvi Albert. Ára 20 fillér.

Nézetek a vallás eszméjéről Dr. Brassai Sámuel híres felolvasásai egy kötetben. Ára 2 kor. Egyleti tagoknak 1 kor. 20 fillér.

Mindenik könyv megrendelhető postautalványon az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

TARTALOM: Izzó tüzek. (Költemény.) Murányi Sándor. — Theologiai oktatásunk. — Székely dolgok. Egy öreg székely. — Servet Mihály emléke — Vélemény az őszi urvacsora idejéről. Kelemen György. — Egy asztalos műhely Názáretben, — Hitbuzgóság munkája a Maroskörben. — Egyházi és iscolai mozgalmak — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.